Samband íslenskra sjóminjasafna
Fornbátaskrá - skýrsla nr. 9

Bátaskrá Hákarlasafnsins í Bjarnarhöfn á Snæfellsnesi

Ágúst Ólafur Georgsson

2019

Efnisyfirlit

Síldin SH 650 1
Skekta 5

Inngangur

Ferðamenn tóku að venja komur sínar í Bjarnarhöfn um 1970-1980 aðallega vegna hákarlsverkunar og kirkjunnar þar á staðnum. Árið 2001 var opnað hákarlasafn en þar eru nú tveir bátar til sýnis. Það eru hákarlaskipið Síldin og gömul norsk skekta.

Síldin SH 650

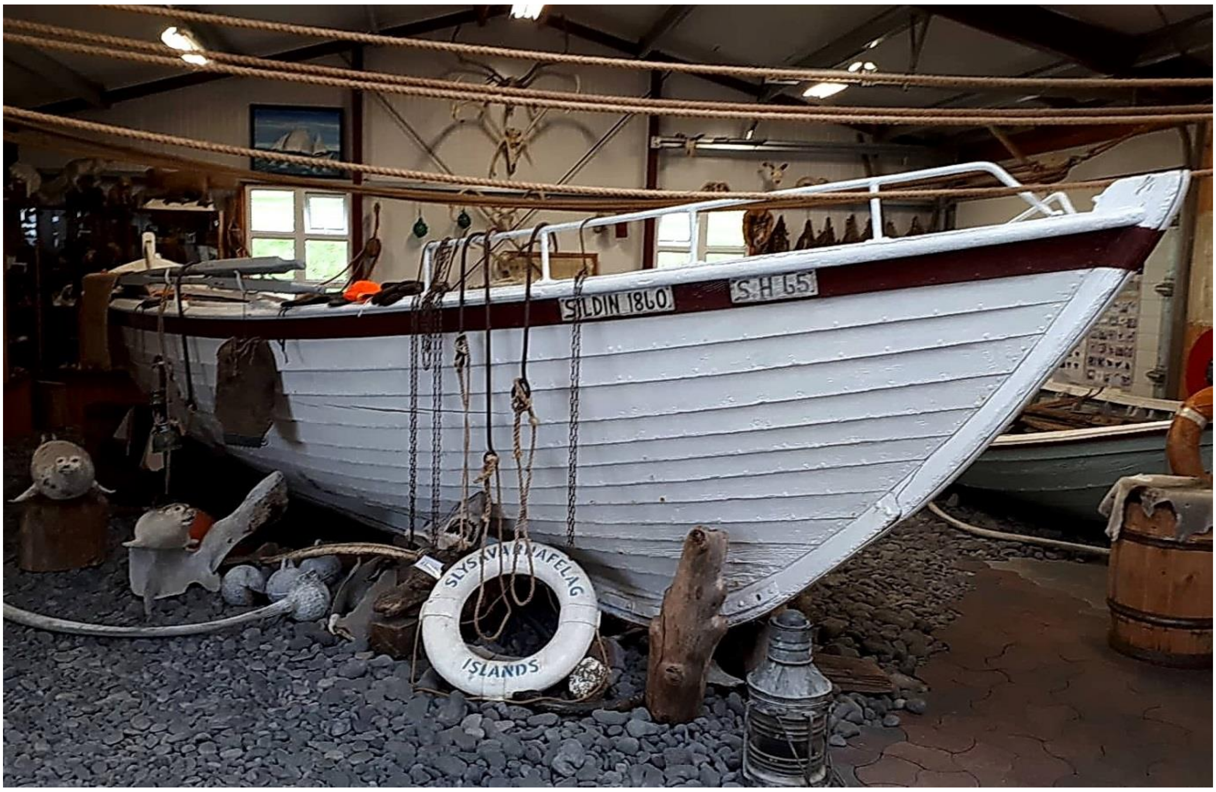

Síldin á sýningu í Hákarlasafninu í Bjarnarhöfn 2018. Ljósm. Ágúst Ólafur Georgsson.

1. Skipaskrárnúmer, safnnúmer
Skipaskrárnúmer 5863; ekkert safnnúmer.
2. Tegund
Árabátur; sexæringur; opinn vélbátur.
3. Hlutverk
Fiskibátur; hákarlaveiðibátur; selveiðibátur; hlunnindabátur.
4. Eigandi
Erfingjar Hildibrands Bjarnasonar, Bjarnarhöfn, Snæfellsnesi.
5. Fyrri nöfn, umdæmisnúmer og eigendur

Engin fyrri nöfn.
Fyrra umdæmisnúmer ST 64. SH 650 frá 1951 eða þar um bil.
Fyrsti eigandi sem kunngt er um var Jón Ebenezersson (1852-1930) í Bolungarvík.
Upplýsingar um næstu eigendur fram til 1936 liggja ekki fyrir að sinni.
Eigendur 1936-1977: Bjarni Jónsson og Kjartan Jónsson, Asparvík, Strandasýslu.
Eigandi 1977-1990: Bjarni Jónsson, Bjarnarhöfn.
Eigandi 1990-1992: Laufey Valgeirsdóttir, Bjarnarhöfn, ekkja Bjarna Jónssonar.
Eigendur 1992-2017: Hildibrandur Bjarnason og Brynjar Hildibrandsson, Bjarnarhöfn.
Eigendur frá 2017: Erfingjar Hildibrands Bjarnasonar.

6. Varðveislustaður: Hákarlasýning, Bjarnarhöfn.

7. Smíðaár

Síldin er ýmist sögð smíðuð 1860 eða um1880.

8. Hönnuður / yfirsmiður

9. Skipasmíðastöð / smíðastaður

Líklega Nes í Jökulfjörðum, Norður-Ísafjarðarsýslu.

10. Brúttórúmlestir

3,3 (2,38).

11. Lengd, breidd og hæð/dýpt

8,17x2,10x0,70 m.

12. Smíðaefni og samsetning skrokks

Eik og fura; súðbyrðingur. Litur - sjá myndir.

13. Skrokklag

Bolungarvíkurlag.

14. Þilfar

15. Yfirbygging

16. Neðan þilja

17. Möstur, seglabúnaður og árar

Síldin var með tvö möstur og bugspjót (útleggjara). Klýfir og loggortusegl voru á formastri og sprytsegl á afturmastri.

18. Vél

Árið 1930 var sett vél í bátinn, ókunn tegund. Seinna var sett í hann 18 ha. Sabb vél.

19. Siglingatæki og annar búnaður

20. Notkunarsaga

Síldin var notuð sem fiskibátur í Bolungarvík, Hnífsdsdal og Sandeyri á Snæfjallaströnd uns hún var seld að Asparvík en þar var hún jafnframt höfð til hákarlaveiða. Bjarni Jónsson tók bátinn með sér þegar hann flutti að Bjarnarhöfn 1951. Þar var báturinn notaður við sel- og hrognkelsaveiðar, eyjaferðir o.fl. Síldin hefur verið til sýnis mörg undanfarin ár á einkasafni ábúenda í Bjarnarhöfn.

21. Sögulegir atburðir, persónur og staðir tengd bátnum

Bolungarvík; Hnífsdsdalur; Sandeyri á Snæfjallaströnd; Asparvík í Kaldrananeshreppi, Strandasýslu; Bjarnarhöfn á Snæfellsnesi.

22. Ástand báts

Gott.

23. Upprunaleiki – breytingasaga

Síldin var hækkuð um eitt borð þegar vél var sett í hana árið 1930. Jafnframt var báturinn lengdur, óvíst hvenær, og mældist eftir það 3,3 brl. Hann var áður með lokuðu eða hálfopnu rými að framan og aftan.

24. Viðhald og viðgerðir

Kunnugt er um stóra viðgerð á bátnum þegar hann var lengdur. Ekki er vitað hvenær það var.

25. Varðveislustaða

Friðun vegan aldurs. Sýningargripur.

26. Almenn umsögn

Síldin er einn elsti súðbyrðingurinn sem varðveist hefur og er jafnframt annar af tveimur hákarlaveiðibátum sem til eru á Íslandi. Báturinn er friðaður á grundvelli aldurs og í mjög góðri umhirðu. Góðar heimildir eru til um sögu hans.

27. Heimildir

Jón Björnsson, *Íslensk skip. Bátar* 4. (Reykjavík: Iðunn 1999), bls. 23.

Kirkjugarðasamband Íslands, https://www.gardur.is/leit_einfalt_c.php.

Lúðvík Kristjánsson, *Íslenzkir sjávarhættir* II. (Reykjavík: Bókaútgáfa Menningarsjóðs 1982), bls. 330-331. Smíðateikning af Síldinni er á bls. 332 og 332.

Samgöngustofa, https://www.samgongustofa.is/siglingar/skrar-og-utgafa/skipaskra/uppfletting?sq=5863.

Skessuhorn, fréttaveita Vesturlands, https://skessuhorn.is/2017/11/22/andlat-hildibrandur-bjarnason-bjarnarhofn/.

Solastic Tours, http://solstice.is/gallery/shark-boat/.

„Úr hefðbundnum búskap í að rækta vinskap við ferðamenn“, *Bændablaðið* 10. mars 2017, bls. 22-23. http://www.bbl.is/files/pdf/bbl-5.-tbl.-web_ii.pdf

Síldin 1975. Við hlið bátsins er Bjarni Jónsson bóndi í Bjarnarhöfn. Ljósm. Þjóðminjasafn Íslands, Skg-2917.

Skekta

Skektan á sýningu í Bjarnarhöfn 2018. Ljósm. Ágúst Ólafur Georgsson.

1. Skipaskrárnúmer, safnnúmer

2. Tegund

Árabátur; feræringur.

3. Hlutverk

Skipsbátur; ferja.

4. Eigandi

Erfingjar Hildibrands Bjarnasonar, Bjarnarhöfn á Snæfellsnesi.

5. Fyrri nöfn, umdæmisnúmer og eigendur

Báturinn hefur hvorki haft eigið nafn né umdæmisnúmer.

Fyrsti þekkti eigandi er útgerðaraðili færeyskrar skútu.

Eigandi um 1930/1940-1990: Bjarni Jónsson, bóndi í Asparvík í Strandarsýslu, seinna í Bjarnarhöfn.

Eigandi 1990-2017: Hildibrandur Bjarnason í Bjarnarhöfn.

Eigendur frá 1917: Erfingjar Hildibrands Bjarnasonar.

6. Varðveislustaður

Hákarlasýning, Bjarnarhöfn.

7. Smíðaár

Um 1922.

8. Hönnuður / yfirsmiður

9. Skipasmíðastöð / smíðastaður

Þrándheimur í Noregi.

10. Brúttórúmlestir

11. Lengd, breidd og hæð/dýpt

Lengd 5,5 m; breidd 1,7 m.

12. Smíðaefni og samsetning skrokks

Viður; súðbyrðingur; litur - sjá myndir.

13. Skrokklag

Norskt bátalag. Borðin eru mjög breið borð eins og tíðkast í norskum súðbyrðingum.

14. Þilfar

15. Yfirbygging

16. Neðan þilja

17. Möstur, seglabúnaður og árar

Hvorki mastur né segl fylgir bátnum en hins vegar sex árar. Ekki er ljóst hvort einhverjar þeirra tilheyra bátnum.

18. Vél

Vél hefur ekki verið í bátnum.

19. Siglingatæki og annar búnaður

20. Notkunarsaga

Útgerðarmaður færeyskrar skútu fékk bátinn frá Þrándheimi og var hann notaður sem skipsbátur uns Bjarni Jónsson keypti hann í eitthvert skipti þegar skútan var hér við land, sennilega um 1930-1940. Báturinn var aðallega notaður til að ferja fólk til og frá Síldinni sem oft lá við ankeri undan landi. Bjarni tók bátinn með sér þegar hann flutti að Bjarnarhöfn 1951. Hætt var að nota skektuna um 1965-1970.

21. Sögulegir atburðir, persónur og staðir tengd bátnum

Asparvík í Strandasýslu; Bjarnarhöfn á Snæfellsnesi.

22. Ástand báts

Gott.

23. Upprunaleiki – breytingasaga

Báturinn virðist mikið til upprunalegur, með óbreyttu formi, tveimur mjög breiðum borðum en efsta borðið er mjórra.

24. Viðhald og viðgerðir

Upplýsingar um viðgerðir liggja ekki fyrir.

25. Varðveislustaða

Friðun vegan aldurs. Sýningargripur.

26. Almenn umsögn

Skektan er mikið til upprunalegur og vel með farinn árabátur sem smíðaður var í Noregi um 1922, einn af fáum sem keyptir voru af færeyskum skútum hér við land og fengu þá annað hlutverk. Báturinn er aldursfriðaður.

27. Heimildir

Brynjar Hildibrandsson, bóndi Bjarnarhöfn. Munlegar upplýsingar 7. júlí 2018.

Skutur. Ljósm. Ágúst Ólafur Georgsson.